

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til studievalgsportfolio

- vejledere og lærere

Vejledning til studievalgportfolio

- vejledere og lærere (2. udgave, oktober 2019)

Layout: Presse- og Kommunikationssekretariatet, Børne- og Undervisningsministeriet

Fotograf: Ulrik Jantzen

ISBN: 978-87-603-3147-3 (webudgave)

© Børne- og Undervisningsministeriet, oktober 2019

Vejledning til studievalgsportfolio

- vejledere og lærere

Indledning

Denne vejledning henvender sig til alle, der, ud over eleven selv, skal arbejde med studievalgportfolio: Vejledere, lærere og skoleledere på folkeskoler samt fri- og efterskoler.

Vejledningen er tænkt som inspiration til lærere og vejledere om, hvordan arbejdet med studievalgportfolioen kan indgå i de vejledningsaktiviteter, som tilbydes, eller som er obligatoriske for eleverne i 8., 9. og 10. klasse. Alle unge, der i forlængelse af 9. og 10. klasse søger

en ungdomsuddannelse, skal dokumentere at have gennemført en række afklaringsaktiviteter på såvel det erhvervsfaglige som det gymnasiale område, hvor de er blevet udfordret på deres valg af ungdomsuddannelse. Denne dokumentation kommer til udtryk i studievalgportfolioens afrapporteringsskema, som skal vedlægges ansøgningen til en ungdomsuddannelse.

Formål med studievalgportfolioen

Formålet med arbejdet med studievalgportfolioen er at give eleverne et solidt og sikkert grundlag for at foretage valg af ungdomsuddannelse efter 9. eller 10. klasse.

Valg af ungdomsuddannelse er det første store af en lang række valg, der skal træffes i et livsperspektiv. Ved valg af ungdomsuddannelse er det derfor af stor betydning, at alle unge får den støtte og vejledning, de har brug for til at kunne træffe det valg. Den unge skal bl.a. overveje, om næste step efter grundskolen skal være en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse, måske et mix af begge (eux). Den unge skal også overveje retning – det gælder, uanset om det er en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse. Det er med det afsæt, at arbejdet med studievalgportfolioen skal ses. Via forskellige vejlednings- og undervisningsaktiviteter i udskolingen kan eleverne kvalificere deres overvejelser og ved udgangen af 9. eller 10. klasse have et overblik over muligheder og egne præferencer og interesser.

Arbejdet med studievalgportfolioen skal derfor ses som den proces i udskolingen, hvor eleverne gennem forskellige uddannelses- og vejledningsaktiviteter forbereder sig til valg af ungdomsuddannelse. I forbindelse med ansøgning til en ungdomsuddannelse vedlægger eleven et udfyldt afrapporteringsskema til ansøgningen, som indeholder elevens refleksioner om ungdomsuddannelserne og elevens oplevede udbytte af forskellige undervisnings- og vejledningsforløb. Med elevens udfyldelse af afrapporteringsskemaet i foråret i 9. eller 10. klasse er arbejdet med studievalgportfolioen afsluttet i grundskolen, og dokumentet overføres via optagelse.dk til den ønskede ungdomsuddannelse. Afrapporteringsskemaet, der er bilag 1 til bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse, kan findes her: <http://www.uvm.dk/studievalgsportfolio>.

Krav til en studievalgportfolio

Eneste formkrav til arbejdet med studievalgportfolioen i udskolingen er kravet om at udfylde afrapporteringsskemaet, og at eleverne vedlægger dette til ansøgningen til en ungdomsuddannelse. Hvordan arbejdet med en studievalgportfolio - herunder dokumentation af læringsudbytte i hele udskolingsprocessen organiseres - afgøres lokalt.

Det afgørende er, at eleven igennem de forskellige vejlednings- og undervisningsaktiviteter bliver i stand til at træffe et kvalificeret og reflekteret valg af ungdomsuddannelse, og at refleksioner bliver opsamlet løbende. Formålet er, at eleven kan vende tilbage til tidligere refleksioner og indsamlet dokumentation, og løbende revidere og udbygge refleksioner og overvejelser. Når eleven i slutningen af 9. eller 10. klasse ud-

fylder afrapporteringsskemaet, skal dette ses som en opsamling og konklusion på den forudgående proces og de aktiviteter, der har fundet sted.

Bestemmelserne om studievalgportfolioen findes her:

- Bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse
- Bekendtgørelse af lov om kommunal indsats for unge under 25 år
- Bekendtgørelse om vejledning om valg af ungdomsuddannelse og erhverv
- Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne

Sammenhæng mellem studievalgportfolio og ansøgning til ungdomsuddannelse

Afrapporteringsskemaet vedlægges ansøgningen til ungdomsuddannelserne på optagelse.dk. Skemaet kan downloades fra <http://www.uvm.dk/studievalgportfolio>.

Det er op til de enkelte kommuner at vælge, om de ønsker at indarbejde afrapporteringsskemaet i elevplanssystemerne. Vær dog opmærksom på, at skemaet er ændret pr. 4. oktober 2019.

Ved tilmelding til ungdomsuddannelserne – både de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne – skal afrapporteringsskemaet vedlægges ansøgningen i pdf i optagelse.dk. For ikke-uddannelsesparate elever skal den kommunale ungeindsats, jf. bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering og procedurer

ved valg af ungdomsuddannelse, sikre, at ansøgningen er udfyldt korrekt og at afrapporteringsskemaet er vedhæftet. Hvis en ung fortsætter i anden uddannelse eller undervisningsaktivitet, fx 10. klasse eller forberedende grunduddannelse, er der ikke krav om at afrapporteringsskemaet vedlægges. Det er alene tilfældet ved ansøgning til gymnasiale uddannelser (både de 2- og 3-årige) og erhvervsuddannelser direkte fra 9. eller 10. klasse, at afrapporteringsskemaet skal vedlægges ansøgningen.

Indholdet og omfanget af afrapporteringsskemaet er ikke afgørende for, om eleven optages på den ønskede uddannelse. Hvis afrapporteringsskemaet ikke er vedhæftet ansøgningen, kan det dog betyde, at eleven ikke har krav på at blive optaget.

Hvor og hvordan arbejder eleverne med studievalgportfolioen?

I de forskellige aktiviteter i skolen (fx elementer i fagundervisningen, åben skole, samarbejde med lokale virksomheder og organisationer, undervisning i "Uddannelse og job", introduktionskurser, brobygning o.a.) kan der gennem arbejdet med studievalgportfolioen skabes en rød tråd, som kan bruges i den afklaringsproces, der finder sted frem mod valg af ungdomsuddannelse. Ved at skrive tanker og refleksioner ned i forbindelse med de forskellige vejlednings- og undervisningsaktiviteter kan eleverne

løbende vende tilbage for at supplere og justere i forbindelse med de forskellige vejledningsmæssige aktiviteter.

Det er op til kommunerne/skolerne at afgøre, hvordan studievalgportfolioarbejdet opbevares, uanset om man vælger at lade eleverne skrive i afrapporteringsskemaet, eller om der bruges en anden skabelon eller form. Det afgørende er, at eleverne har adgang til og løbende kan revidere og fortsætte arbejdet frem mod valg af ungdomsuddannelse.

Karrierelæring og vejledning

Udgangspunktet for arbejdet med studievalgportfolioen er karrierelæring, det vil sige den læring, der finder sted i forhold til overvejelser, refleksioner og tanker om fremtidig uddannelse, job og karriere.

Karrierelæring skal ses som den proces, der giver elever større selvindsigt og kendskab til de livs-, uddannelses-, job- og karrieremuligheder, der findes. Karrierelæring skal med andre ord være med til at kvalificere og perspektivere de valg, som eleverne træffer i slutningen af 9. eller 10. klasse og bidrage til, at eleven reflekterer over de forskellige valgmuligheder og herved vælger ungdomsuddannelse på et oplyst grundlag.

Karrierelæring kan finde sted i emnet "Uddannelse og job" og i den øvrige undervisning, hvor der er koblinger mellem

den faglige del af undervisningen og den mere uddannelses-, job- og karrieremæssige del af undervisningen. Den vejledning, som indgår ved siden af undervisningen, indeholder forskellige aktiviteter, der understøtter karrierelæringsprocessen: Kollektiv vejledning, introduktionskurser og brobygning. Herudover spiller den individuelle vejledning for de ikke-uddannelsesparate elever naturligvis en vigtig rolle. Det er op til kommunen og skolen at afgøre, hvordan arbejdet med karrierelæring finder sted.

I det følgende afsnit er angivet hvor og hvordan karrierelæring og arbejdet med studievalgportfolio kan finde sted.

Uddannelsesparathed

Uddannelse og job

I emnet "Uddannelse og job" er det overordnede mål, at elever opnår kompetencer til at træffe karrierevalg på baggrund af egne ønsker og forudsætninger, forståelse for betydningen af livslang læring samt alsidig viden om uddannelses- og erhvervsmuligheder.

Fokus i undervisningen er på elevernes kommende valg af ungdomsuddannelse. Der arbejdes i "Uddannelse og job" med at udfordre eleverne i deres valg af ungdomsuddannelse, så valget bliver så reflekteret som muligt og baserer sig på, at eleverne rent faktisk har udforsket de forskellige muligheder, der er.

Kompetencemålene, som eleven skal nå ved udgangen af 9. klasse i "Uddannelse og job" er:

1. Eleven kan træffe karrierevalg på baggrund af egne ønsker og forudsætninger.
2. Eleven kan vurdere sammenhænge mellem uddannelser og erhvervs- og jobmuligheder.
3. Eleven kan vurdere sammenhænge mellem egne valg og forskellige vilkår i arbejdsliv og karriere.

Undervisningsaktiviteter i "Uddannelse og job" kan forberedes ved at lade eleverne gøre sig nogle refleksioner og tanker om de forestående undervisningsaktiviteter og elevernes forventning til disse, og at eleverne så undervejs – som led i undervisningen – nedfælder deres tanker, ideer og forestillinger og lader dette indgå i studievalgspotfolioen. Underviseren rammesætter dette arbejde for klassen, sådan at eleverne får en introduktion til processen.

Som inspiration for undervisning i uddannelse og job, henvises til emu.dk hvor flere praksisrettede inspirationsmaterialer findes: <https://www.emu.dk/grundskole/uddannelse-og-job>

På UddannelsesGuiden kan der hentes yderligere inspiration: <https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere/laerensvaerktojskasse/uddannelseogjob>

Kollektiv vejledning

Kollektiv vejledning er klassebaserede (eller tilsvarende) vejledningsaktiviteter, som har til formål at forberede eleverne til valg af ungdomsuddannelse ved udgangen af 9. eller 10. klasse. I den kollektive vejledning skal eleverne udfordres i deres forestillinger om valg af uddannelse og job, så valg af uddannelse sker på et reflekteret og oplyst grundlag.

Den kollektive vejledning skal være både informativ og refleksionsskabende. Kollektivet kan bringes i spil på en måde, der kan bidrage til både klassens, gruppens og den enkeltes refleksions- og valgproces. Det er vigtigt med en indsats, der tager hensyn til de forskelligheder, der er i elevgruppen i forhold til interesser, engagement m.v. Til inspiration for arbejdet kan med fordel anvendes de forskellige værktøjer, der findes på UddannelsesGuiden; se de forskellige links herunder, som kan anvendes i den konkrete undervisning og vejledning:

På ug.dk er der en indgang til lærere og vejledere. I vejlederens værktøjskasse er der bl.a. flere eksempler på

forløb til kollektiv vejledning, se <https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere/forloeb-til-kollektiv-vejledning> og i lærernes værktøjskasse eksempler på undervisningsforløb til Uddannelse og Job: <https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere/laererensvaerktojskasse/uddannelseogjob>

På UddannelsesGuiden kan der hentes inspiration til digitale værktøjer til brug for kollektiv vejledning. Fem af værktøjerne ligger her <https://www.ug.dk/mit-ug>. Her kan eleverne fx arbejde med "mine styrker" og "min skoleindsats", som i høj grad baserer sig på de refleksioner, eleven gør sig i den almene undervisning. I "mine jobforslag" får eleven inspiration til at undersøge forskellige jobs. I "uddannelsesvælgeren" kan eleverne arbejde med at udvælge grupper af uddannelser og blive klogere på forskellige uddannelsesveje.

Endelig kan eleverne se en animeret film <https://www.ug.dk/6til10klasse/dit-valg>, hvor de følger forskellige elever, som vælger forskellige veje og få overblik over vejene i uddannelsessystemet også på det videregående niveau.

Introduktionskurser

Introduktionskurserne i 8. klasse giver eleverne mulighed for at komme på en eller flere ungdomsuddannelser og få indblik i indholdet i dem. Også her findes der på ug.dk værktøjer, som elever kan bruge til at forberede deres introduktionskurser og nedskrive deres forventninger til, hvad der skal komme ud af forløbet, se fx <https://www.ug.dk/webform/mine-introkurser>, men brug også øvrige

værktøjer, som kan være relevante, se <https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-ungdomsuddannelse-0>

Det vil være oplagt, at eleverne opfordres til at bruge disse værktøjer og efterbearbejder deres erfaringer som led i arbejdet med studievalsportfolioen.

Brobygning

Inden eleverne kommer i brobygningsforløb – både i 9. og 10. klasse - forbereder de sig ved at blive introduceret til den kommende brobygning. Også her er det vigtigt, at eleverne er godt forberedt til de forestående brobygningsforløb og ved, hvilke uddannelser de skal ud at opleve og afprøve. Denne forberedelse finder typisk sted som led i "Uddannelse og job" eller i den kollektive, gruppebaserede eller individuelle vejledning. Også her er der forskellige værktøjer på ug.dk, som kan anvendes som led i forberedelsen af brobygning, se <https://www.ug.dk/mit-ug>. Ligesom ved de øvrige aktiviteter kan der hentes

inspiration på ug.dk, se <https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-ungdomsuddannelse-0>

I løbet af brobygningsforløbet kan eleverne bruge studievalsportfolioen til at dokumentere deres oplevelser og deres refleksioner (skrive, tage billeder, film el.lign.). Når brobygningsforløbet er overstået, og eleverne vender tilbage til klassen, kan der som led i "Uddannelse og job" eller den kollektive vejledning evalueres og reflekteres over brobygningsforløbet og det udbytte, eleven har haft her.

Erhvervspraktik

Alle elever i folkeskolen har ret til at komme i praktik i en uge i 8. klasse og en uge i 9. klasse. Retten gælder alle, også unge med særlige behov eller handicap.

Inden eleven skal i praktik, er det vigtigt at eleven er forberedt. Det kan både være i forhold til den konkrete praktikvirksomhed, branchen, jobtyper i praktikvirksomheden, men også i forhold til egne mål og ønsker for praktikforløbet.

Når eleven kommer tilbage fra praktikken, er det også vigtigt at eleven reflekterer over praktikforløbet i sin studievalsportfolio.

Refleksionen kan eksempelvis tage udgangspunkt i følgende struktur, hvor eleven:

- Opdager og indsamler indtryk fra praktikken.
- Ordner informationer, sammenligner, bemærker og ser sammenhænge.
- Fokuserer og mærker hvad der vigtigst for eleven og for andre.
- Forstår sammenhænge og hvilke handlinger, der fører til hvad.

Liste over materiale og links, der kan understøtte arbejdet med studievalgportfolio

Vejledningen til studievalgportfolio – målgruppe elev-forældre

Lov og bekendtgørelse

Lov om kommunal indsats for unge under 25 år: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=209861>

Bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=210520#id-fe4178c5-ae9e-4b90-af8f-15c2080e702f>

Bekendtgørelse om vejledning om valg af ungdomsuddannelse og erhverv: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=210521#id4555843d-0ff3-4776-8119-40a6cdf78416>

Emnet Uddannelse og job på emu.dk:

<http://www.emu.dk/omraade/gsk-lærer/ffm/uddannelse-og-job>

Uddannelsesguiden, de vigtigste links:

<https://www.ug.dk/til-laerere-og-vejledere>

<https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-ungdomsuddannelse-0>

<https://www.ug.dk/inspiration/valg-af-job-og-karriere>

<https://www.ug.dk/6til10klasse>

<https://www.ug.dk/mit-ug>

Materialesamling om kollektiv vejledning:

https://www.ug.dk/sites/default/files/160920_uu_dk_til_web.pdf

<https://www.emu.dk/grundskole/overgange>

